

Megjelenik minden csütörtökön. — Előfizetési ár: egész évre 4 frt. fél évre 2 frt. negyedévre 1 frt. — Hirdetések ára: 4 hasábos petit sor 8 kr. Az előfizetési pénzeket a Szent-István-Társulat igazgatóságához, a kéziratokat a lap szerkesztőségéhez (IV. Lövész-utca 13. sz.) kérjük küldeni

Budapest, 1884.

14. szám.

Április 3.

A gyümölcsök.

(M-y.) A fennen magasztalt álliberalismus megtermette gyümölcseit. Már most mindazok, akik olyan dicstelen buzgalommal lobogtatták az álszabadelvűség zászlaját, a nagy szólamok hősei, a megfordított humanismus barátjai éledeleghetnek munkájuk sikerén. Harmincz éve lesz, hogy az álliberalismus láza általánossá lön, s apostolai szerteszét mentek hirdetni az ígét. Nem kell Isten, nem kell vallás, nincsen pokol, nincsen mennyország; a tulvilági jutalom és büntetés mese-beszéd, gyermekeknek való; ki a feszülettel az iskolából! — nincsen többé felekezeti jelleg, — közös minden, — iskola, templom, család, feleség. Nem kell pap az iskolában, zárdában; rablánczot a kath. egyházra! Csak egy jog létezik, az erőszaké. Élet, vagyon, becsület, tisztesség, jó hírnév védelmezze magát, amint birja; a törvény eltörli a zárdákat és épített börtönöket. Ezek a magok. Hitetlenség, az erkölcsök elvadulása, az emberi kedélyek elaljasodása, hallatlanul szemtelen, erkölcstelen irodalom, testi, lelki nyomor, a szenvedélyek bösz uralma, ingó becsület, piaczi áron kelő meggyőződés, általános társadalmi felbomlás, — ezek a gyümölcsök. Ez az ámitó álliberalismus felverte az egész társadalmat s minden eddig alig sejtett szennyet, piszkot, szemetet a felszínre hozott. Évtizedek előtt alig tudtuk azt, mi a communismus, nihilismus, — kik a radikálisok, féniek, agrariusok, anarchisták? most már naponkint ismétlődő ölések, gyilkolások, robbantó bombák, dynamit töltények, a társadalmi rend kevés és gyöngye öreinek vére, légberöpített paloták, vasutak, folytonosan növekvő félelem és rettegés tanusítják, hogy a sátán apostolai sikerrel hirdették az ígét. Pedig ez csak kezdete a bajoknak, a végzetes és válságos napok akkor következendnek be,

amikor az álliberalismus arany aerájában nevelt nemzedék eléri érett korát és a tettek terére lép.

Megrendül az emberi kebel a mai társadalom borzasztó állapotának szemléleténél. Egy vulkán fölött tánczol, őrjöng a világ. Boldognak lehet mondani az aggot, aki lehajtja fejét örök nyugalomra, mielőtt a hanyatló század végborzalmait látná. Ugy megrendült, megfogyott az emberek szívében a jobb idők reménye, hogy férfiak, ifjak, gyermekek sietnek átkos mohósággal mihamarabb lefutni az élet pályáját, s az életet, legnagyobb adományát az örök Istennek, falhoz vágják mint csorba poharat. A jövő méhe egyaránt rejt magában kérlelhetlen, vérengző zsarnokokat és — vértanukat. Csak e kettő közül lehet választani.

Akik a társadalmat a végzet eme meredélyéhez terelték, most már maguk is megdőbbennek, mint Manlius a tarpéji sziklán az ásitó mélység előtt. A kinos ébredés jeleivel találkozunk itt-ott. A vallástalan sajtóban néha napján felnyög valamely ismeretlen sohaj Isten, vallás, erkölcs után. Az is jellemző, hogy a vallás-erkölcsös nevelés szükségessége már azok ajkain is hangoztatva lett, akik eddig hallani sem akartak arról. Szükségesnek látják a legszigorubb rendszabályokat alkalmazni e vészes gyümölcsök ellen; ámde a törvények rögtöni szigorítása, az időszakos ostromállapotok, a fejedelmek és kormányoknak kilátásba helyezett nemzetközi szövetkezése a társadalom nagyranőtt rémei ellen, a kérlelhetlen s rögtön ítélő bíróságok nem lesznek-e mind elkésett gyógyszerek, és ha nem, — talpra állithatják-e a levert, szétroncsolt társadalmat véres reakció nélkül, — annak egyedül az Isten a megmondhatója.

Akinek szívében él még Isten és az emberiség szeretete, bocsásson naponta egy rövid imát az igazsá-

gos, de erős és boszuálló Istenhez, hogy válságos napjaink mihamarább elvonuljanak, s a hit, erény és jog győzelme minél kevesebb áldozatot kívánjon. Nem fognak e napok eltűnni nagy szenvedések nélkül, — de az elesett emberiségnek keresztül kell lábolni ez égő poklon, — ha meg akar tisztulni bűneitől.

A negyven vértanu.

IV.

Hajnal hasad, égalj pirul
Szép rózsaszín fényvel, —
Szellő játszik a vértanuk
Hűs szemfödélével.

Város alatt, a nagy kapu
Vas-szárnyai mellett,
Erdeje nőtt a villogó
Aczél fegyvereknek.

A fegyverek sora előtt
Iszonyatos máglya;
Tolong a nép, — kigyulását
Nyugtalanul várja.

Harsog a kürt, perog a dob,
Fegyver csörren, villan,
Tombol a mén, — Licinius,
Kelet szörnnye, itt van!

Oldalánál Agricola
Megtörötten léptet, —
Hajh elérte már a gonoszt
A boszuló végzet!...

Hóhérbárdok kopognak az
Elítéltek csontján, —
Hóhércsoport jár közöttük,
A hólepelt bontván.

Halavány nő emelkedik
Az utolsó mellől:
»Vissza innen bős sakálhad,
Vissza gyermekemtől!

Rakjátok a harminczkilencz
Holtat a szekérre, —
Ez itt élő, ezt én viszem
Nyugalom helyére!

Jer, jer fiam, hős Meliton,
Jer csak vállaimra, —
Méhemben is így hordtalak,
Nem hordalak sirva!

Mért sirassam, hogy hű szived
Már utolsó dobban?
Szentnek anyja vagyok, érzem!
Ki örülhet jobban?»

Szól, — s elindul a komor had
Lassu szekérével, —
Nyomukba hág a hős asszony
Mártyr-gyermekével...

»Édes anyám, kedves anyám,
Aldjon meg az Isten!
Suttog emez, s ő lehajol,
Hogy rá csókot hintsen...

Vállairól mint a bárány
Csügg az ifju szendén
Édes teher a szülőnek
Lángadozó keblén...

Még egy csókot kér szeliden
Fagyos homlokára
S örök álom ül legottan
Szeme pillájára...

Aztán pihen társaival
A kigyuladt máglyán, —
Térdre borul a jó anya,
Szent Istenét áldván...

Sír a tűzön Kaukazu
Százados vén tölgye,
Hamujával a vértanuk
Szent csontjait földve;

Jaj miért is vágatta ki
A szívtelen zsarnok,
Mikor ő még évről évre
Annyi lombot hajtott!

Szedett volna ágairól
Lombkoszorút inkább,
Hisz e hősök az igazság
Szép csatáját vívták!...

Szedett volna hitvány nádat
A megégetésre,
Hütleneket a boszutűz
Élesztgetésére!...

Agricola, a hithagyót
Hova tetted? hol van?
Elrejtetted, el ugebár
Családi sirboltban!...

Pály Ede.

Nem várt fordulatok.

— Elbeszélés. —

Irta: Rajkai Czeccilia.

(Folytatás.)

Végre Adda kérdé: — És szabad-e tudnom, ki azon boldog lény, ki fivérem eddig oly nyugodt szívét felzaklatá, s oly heves érzelemre gyulasztá?

— Addám, ez egyen kívül még soha sem volt titkom előtted, most ideje, hogy ezt is felfedjem neked, te vagy az első, ki előtt szívemet kitérom. Tudd meg tehát az egészet úgy, amint van. Mikor még tanuló voltam, megismerkedtem egy kedves fiatal lánykával. Ez úgy történt, hogy fivérével jó barátságban voltam, s így el-ellátogattam hozzájuk. Már akkor élénk rokonszenvet éreztem e lányka iránt, s ez egyszerű rokonszeny, az évek multával, az őszinte szerelem és ragaszkodás érzetével alakult át, magam sem tudtam hogyan és miként fejlődött szívemben ez érzelem oly nagygyá. Elég az ahhoz, hogy midőn eltávoztam, Berta még csak tizenöt éves volt, s bár nem esküdtünk egymásnak örök hűséget: mégis meg voltunk arról győződve, hogy egymásé akarunk lenni. Roberttel az ő fivérével levelezésben állok; aki mellesleg legyen megjegyezve, ismerte vonzalmamat, s így általa, az ő közvetítése folytán, mindig tudtunk egymásról, mit épen tudni akartunk. Berta tegnapelőtt ül 18-ik születése napját, amint tudod, e napon Pesten voltam, s miután tolmácsoltam jókívánataimat, megkértem őt, hogy akar-e nőmmé lenni? Válasza, amint látod, boldoggá tett, s most csupán kedves szülőimtől függ, hogy óhajunk valósuljon, reményem, szószólóm leszesz, ha netán nehézségre találnék náluk. Berta szülőinek beleegyezését már bírom, most még az ünnepélyes megkérés lesz hátra.

— Szívesen támogatom kérésedet, kedves bátyám! de bizalmadat előbb is megérdemeltem volna, s nem akkor, midőn már ugyanis tudomásomra jönne. Kivánom, hogy boldog légy. Boldogabb mint Adda. De hát ki tulajdonképen az a Berta?

— Kővári tanár leánya. Szép barna lány; igen kedves és művelt hölgy, s ezek fölött még derék gazdasszony is, mi szintén sokat nyom a latban; az igaz, ő nem vagyonos lány, de hiszen nekem van elég ebből.

Most ismét rezgett valami a bokrok között, s néhány pillanat alatt Vera lépett a tisztásra. Gyönyörű rózsaszínű ruha fődé karsu alakját, sötét hajába pedig három friss rózsabimbó volt tűzve, oly szép, oly ígéző, oly valami főséges volt megjelenése.

— Ah, Isten hozott Vera! — kiálta örömmel felszökve helyéről Adda, s barátójét karjaiba zárta, ki szívélyesen viszonzá az ölelést. Vilmos is mély meghajlással üdvözlé a hölgyet, ez pedig barátságos mosolylyal fogadta a hódolatot, s így szóla az ifjúhoz: — Jó hogy itt találom önt; Pál az ön keresésére indult, még nem lehet messze, az őrháznál eléje kerülhet. Ezután pedig Addához fordulva, mondá: — Veled pedig kedvesem egy örvendetes hirt akarok közölni. Végre-valahára czélt értem. Hornbach tábornokné elfogad.

— És ez örvendetes hír legyen nekem? Hát legjobb barátnőm távozása nem egy újabb seb-e amugy is vérző szívemre? Oh Vera, miért kell még ezen keserűséggel is megismerkednem.

Ezeket mondva, zsebkendőjébe rejté arcját és zokogni kezdett. Vera arca is elkomorult; de észrevéve, hogy Vilmos még ott áll, Addát a padra voná maga mellé és keblére zárta annak fejét. Mire Vilmos, ki mintegy felocsudva gondolataiból, gyorsan eltávozott. Midőn a két barátnő egyedül maradt, így kezdé Vera.

— Lásd kedves Addám, helyzetem napról napra elviselhetlenebb. Nem nézhetem Pált, hogy szívem ne érezne metsző fájdalmat. Talán ha nem leszek közelében, előbb el fog feledni, és még boldog ember lehet. Reményem, a Hornbach családnál jó dolgom leszen, s legalább nem esem tovább rokonaim terhére.

— Édes Verám, nem tévedsz-e, midőn azt hiszed, hogy rokonaid nem vennék szívesen, ha Pál nejévé lennél. Én nem tudom, de én abban a véleményben vagyok, hogy ez inkább kívánatos, mint nem, rájok nézve, hiszen oly igen szeretnek téged.

Vera e szavakra csak vállat vont, de nem szólt, Adda pedig folytatá: — Oh Vera, daczára bizonytalan és szomorúnak látszó jövődnök: irigylem helyzetedet, te legalább Pál viszonszerelméről meg vagy győződve; de én, ki álmaimnak megtestesült eszményképét csak pillanatra láttam, kinek életemet köszönhetem, én semmit sem tudok felőle, reám nem mosolyog a szerelem aranyos napja még felhőkön át sem, én egészen sötétségben vagyok.

E szavak után busan hajtá le fejét az ifjú lány, míg szeméből ismét nehéz könyvek peregtek alá. Vera megfogá kezét, és gyöngéden megszorítá, azután így szólt: Ki tudja, nem nyilik-e számodra is a boldogság virága? Te kedvesem az én nézetem szerint, hiu ábrándozásnak adod át magadat, mi ifjú életed megrontója lehet, hiszen tudod, mit mond Vörösmarty egyik gyö-

nyörű költeményében: »Ábrándozás az élet megrontója, mely kancsalul festett egekbe néz.« Igyekezéssel fejecskéből kiverni a gyötrő gondolatokat, s fogadni merek, rövid idő alatt a legkékebb égből fog reád lemosolyogni a szerelem aranyos napja.

Adda felemelé fejét s mondá: — Szívemben valami azt sugja nekem, hogy reményem valóságba fog még átmenni, én tehát reményleni, és várni fogok.

Most egy inas jelent meg, ki egy kis összecsavart papírt nyújtott át Verának, mondva, hogy a tekintetes asszony küldi azt a kisasszonynak. Vera felbontá a papírt, és örömteljes meglepetéssel kiáltott fel: — Ah Béla holnapután megérkezik! Csak menjen János, azonnal jövök én is. Az inas eltávozott. Ezután Vera is bucsut vett Addától, mondva, hogy nénje hívja, miszerint a hazaérkező fogadtatására a készületeket együtt megtessék: — Tudod kedvesem — így végzé szavait Vera — Béla már öt év óta nem volt Víztelken, a szünidőket többnyire egyik-másik barátjánál tölti, s már három éve, hogy a külföldön időzik, hazatérése tehát nagy örömnövep leszen.

Adda is felemelkedett most, és szintén visszatért a kastélyba, miután Verától még egy kézszorítással elbucszott. Kinek ismételten meg kelle igérnie, hogy ha csak lehet, el fog másnap jönni, hogy a Hornbach házba való menetelét közelebbről megbeszéljék.

(Folytatása köv.)

Húgom emlékezete.

Libegve lengő
Égszínruhában
Ott térdepeltél mint egy szeráf,
Istent imádvá.
A többi hívek
Mint egy kis szentre néztek reád,
Lelked fohásza
Mint szüzi illat
Liljom kelyhéből, szállt ég felé...
Tudom, hogy értem
Röpült imád fel
Csillaghazán túl az Úr elé.

Tetőtül talpig
Hószínruhában
Ott szenderegteél, mint egy ara;
De hajh! kihamvadt
Csillagszemednek
Ragyogva égő üdvsugara:
Az ismerősök
Fájó kebelled
Hinték reád a szentelt vizet...
Siró szememből
A megeredt köny
Ömle reád óh kiszenvetted!

És most az égben
Isten trónjánál
Szüzek karában zengsz éneket;
De úgy-e bátyád
Fönn a mennyország
Gyönyörei közt sem feledel?
Ég gyöngyvirága!
Kit úgy szerettem,
Mikor jutok én oda hozzád?...
Esdve könyörgj ott,
Hogy veled együtt
Lássam majd egykor az isteni orcát!

Babik József.

A félreértett leánykérő.

Humorisztikus elbeszélés.
(Folytatás.)

Az orvos csóválta fejét:

— Hm! hm! bizonyos körülmények között nagyon is sokat! Betegeim közül a morphiuntól való tartózkodás idejében többen dühöngtek, másoknál a mákonyrészesség delirium tremens-ének tünetei mutatkoztak, mások ismét egész az apathiáig érzéketlenek lettek. Fődolog, hogy a beteget megakadályozzuk abban, hogy magának és nyomorának erőszakosan véget vessen. Szobájának ablakain s ajtóin zárok nincsenek, hanem mindakettő úgy van berendezve, hogy a beteg sem ki nem nyithatja, sem be nem csukhatja. Felvidítésára az asztalokon van pezsgő, erős borok, sőt cognac is, és nagyon kívánatos, hogy a beteg jó sokat igyék ezen italokból. Ezek jelentékenyen enyhítik az eseteket.

— Remélem tehát, hogy szerencsétlen barátom nemsokára felügyelete alatt lesz. Csak hoztam volna már ide. Izgatottsága . . .

— Ne aggódjék, egyelőre nem fogom őt kérdésekkel terhelni, annyival is inkább, mert ön által már tájékozva vagyok. Vendég gyanánt fogom őt fogadni s igen udvariasan leszek irányában.

— Isten önnel, orvos ur, a legjobb reménnyel távozom öntől.

Időközben Olmosy Gyula a vendéglőben kipihente magát, az átvirasztott éjnyomai eltűntek; később gondosan átöltözött s végre pontban tizenkét órakor szíve választottjának lakására indult.

Oda menet, az igaz, nem valami különösen jól érezte magát. Daczára annak, hogy erős bizalma volt a biztos sikerben, mégis époly szorongást érzett, mintamilyenén nálánál sokkal bátrabb kérők az ő helyzetében keresztül mentek. Mindazáltal emelt fővel s büszkén lépdelt ezélféle felé, mint harcoshoz illik, ki meg van győződve jó ügyéről.

— A »várat«-at már elértük volna! Itt van a 197. szám is! Gyönyörű, valóban nagyszerű ház; valóban csaknem szégyellem magam, meghuzni a csengetyűt!

Csengetett. A hatalmas kapus, ki mögött egy bérruhás szolga volt látható, kinyitotta a kapuajtót. Mindketten udvariasan közeledtek feléje.

— Ide haza van dr. Sziklafalvy orvos ur? kérdé Olmosy. Én dr.

— Oh kérem, már várják nagyságos urat, vágott közbe a portás és a bérruhás szolga majdnem egyszerre. Amott jó az orvos ur a kertből. Mindjárt itt lesz!

Olmosy Gyula az udvaron át a kertbe tekintett, nagyszámu uri és női társaság fesztelenül sétálgatott, sőt némelyek lapdázta és szaladgáltak. A finomabb vagy erősebb vas rostélyt, mely az egyes csoportokat egymástól elkülönítette, ezen távolságból nem vette észre.

Az orvos, kit szolgája néhány szóval az idegen személye felől fölvilágosított s ki az idegent épugy mint szolgája s kapusa, a Kemény által bejelentett morphiumbeteg tanárnak tartott, gyorsan feléje fordult.

— Ah, kedves doktor ur! Nagyon örülök, igazán rendkívül örülök, hogy önnel megismerkedhetem. Már vártam kegyedet, legyen szives velem jönni.

— Jolán tehát fecsegett, a kis csacska! gondolá magában a fiatal ember, midőn jövendőbeli apósának oldala mellett a lépcsőn fölfelé haladt.

— Nos, jót tett önnek az utazás? kérdé tovább a legnagyobb szeretetreméltósággal Sziklafalvy ur. Nem pihent utána egy keveset? Nem?

— A remény . . . mormogá Olmosy.

Az orvos bátorítólag veregette a járásbírónak a vállát. — Csak bátorság! jó kedv! Remélem, hogy az ut hozzám nem volt önre nézve kellemetlen?

— Elhiszem, hogy nem! ejnye be kedves ember! gondolá magában a leendő vőlegény. Fenhargon pedig így szólt: — Oh talán egy kissé mégis, méltóztatik tudni, a várakozás és bizonyos természetes félénkség

— Miért lenne oka félénkségnek lenni? Az ön esete egyáltalán nem áll egyedül, ezt mondhatom önnek vigasztalásul. Ezer és ezer ember hasonló körülmények között volt, vonakodott, félt — és mint győztes távozott! Egyébaránt, — s e szavaknál a háziur hirtelen fölnyitotta egy mellékajtó rejtett gépezetét s udvariasan fölkeréte az ifjut, hogy lépjen be — egyébaránt, a jutalom, melyet ön elnyerni óhajt, rövid önlegyőzést mégis csak megér!

— Ugy van, ugy van, megér annyit! kiálta föl hévvel Olmosy. Boldogságom határtalan lesz!

Az orvos, ezen nyilatkozat után, erősen meg volt győződve, hogy az exaltált buzgalom egy talán csak néhány percz előtt alkalmazott morphiium-befőcskenedezésnek a következménye. Betegét most, egymás mellett ülve, közelebről szemügyre vehette.

— Én valóban azt hittem, hogy ön szenvedőbb állapotban lesz . . .

— Jolán, a kedves teremtes, az én idegességemet mégis nagyon komolyan vette, s atyja, ugy látszik, bizonyosságot akar magának szerezni, okoskodott magában Olmosy. Talán meg akar vizsgálni, hogy egészséges vagyok-e? Nos, az igaz, ő orvos és Jolán az ő egyetlen leánya. Fenhargon aztán így szólt: — Orvos ur, ha szerencsémre kegyed már értesítve van arról, mit szívemen hordok, ugy engedje meg, hogy még hozzátegyem, miszerint köztiszteletnek örvendek, hogy öndiesekvés nélkül szólva, szeretetre méltó embernek tartanak, s szép hivatal mellett esinos magán-vagyonom is van, egy atyámtól öröklött nemesi birtok. Megelégszik ezzel?

— Oh kérem! Ki kérdezte ezt? Nem az ön vagyona, ön maga, az ön egész valója érdekes és kedves nekem! Egyébről én egyelőre nem akarok hallani!

— Tessék aztán még egy ilyen kedves, derék apóst keresni, gondolá magában Olmosy, megragadta az orvos finom fehér kezét s keblére szorította. — Sirig hálás leszek ön iránt! Én, azaz mi soha sem fogjuk feledni, hogy mennyivel tartozunk orvos urnak boldogságunkért!

(Folytatása következik.)

TÁRZA.

Ötvösműkiállítási levelek.

II.

A képzőművészetek minden ága az egyház szolgálatában hozta létre a legnemesebb műveket. Akik egyházi művészetünk multjával foglalkoznak, csodálni kénytelenek a keresztény művészet gyermekkorától kezdve azon haladást, melynek szédítő magaslataig e művészet épen a vallásos eszmék magasztos szárnyain eljutott. A műtörténész tudja legigazabban átérzeni e remek alkotásokból kisugárzó vallásos pietást és emelkedett szellemet, melytől egészen áthatott mesterek adhattak csak létet Isten nagyobb dicsőségére ily jeles műveknek. Több példát idézhetnék arra, hogy miként vonzza vissza a középkori egyházi műalkotásokból kisugárzó ihlet egyházunk kebelébe a hívő lelkeket. Csak egy Schmidt Frigyes bécsi dómépítész említem föl, ki a protestans felekezetből a kath. egyház középkori nagyszerű műépítmányaik hatására a művészetek anyjának kebelére.

Kiállításunk felülvilágított nagy terme méltó helyiségül kínálkozott az egyházi műtárgyak fölállítására. E csarnokba lépve, akár heteket tölthet az érdeklődő, s ez idő alatt mindig újat fog látni s tapasztalni. Az egyházi szerek fejlődési történetét találjuk itt képviselve, elkezdve a VIII. századtól le a mult század végéig.

Az első két szekrényben a keresztény művészet gyermekkorából látunk különféle műtárgyakat bemutatva. Habár művészi tekintetben ezek nagyobb része sok kívánivalót hagy hátra a XIV—XV. századi műrekekkel szemben: mégis kiváló érdekel bírnak, mint a magas fokú művészet előkészítési korának zsenge termékei.

Egyházi műtárgyaink egyik legrégebb darabja az I. szekrényben (2. sz.) van közszemlére kitéve. Értjük azon bronz-kelyhet, mely igénytelen, rozsdátté, rongyos volta miatt a nagyközönség részéről alig részesül némi figyelemben. Paur Iván királyi tanácsos ur szívességéből van e becses műrégiség kiállítva, melyet lelhelyéről a királyi kehelynek nevezhetünk. Mindössze két VIII. századi érc-kelyhet tudunk felmutatni, melyeket feliratuk tesz nevezetessé. Az egyik a Tassilo-féle kehely — ennek rajzát ismered »Egyházművészeti Lap«-om I. évfolyamából (83. lap.) — a másik a szóban levő Paur-kehely. Amazt Tassilo 777-ben ajánlódta az általa alapított kremsünsteri apátságának s ezt a talpába vésett felirattal documentálta is. Mindenesetre érdekes történeti adat az, melyből a niello-képekkel ékített kehely donátorát, készítettőjét ismerjük meg: de az ikvatoroki kehely még nevezetesebb felirattal van ellátva, mely a VIII. század ötvs. művészei egyikének nevét őrzik meg számunkra. A tojástartó idomu kehely nodusán ezeket olvassuk: »Scindald fecit« vagyis: Scindaldus készítette. Valószínűleg valamely szerzetesház iskolájának ötvöse volt a mester, ki e kehelynek létet adott.

Hány évszázad eseményeiről regélhetne e rozsdátté kehely, ha az üvegszekrény polczán megszólalhatna! A honfoglalás előtt használatban volt már s ki tudja megmondani: mikor jutott a földgyomrába, honnét a véletlen ismét előhozta a mult e tiszteletreméltó történeti tanuját!

Ugyanezen szekrényben a felső polczon egész sorozatát (3—12 sz.) látható a feszületeknek és kereszteteknek. Jobbára idomtalan, esetlen, inkább cigánymunkának, mint ötvösműnek látszó példányok ezek, de Megváltónk ábrázolási módja első pillanatra elűt a maitól. Ennek megértésére szükséges a következő felvilágosítást adnom. A bizanti és románkori feszületek mintegy

a XIII. századig, merevségök által egészen más benyomást tesznek a szemlélőre, mint a későbbiek. E korszakban Krisztus urunkat nem holtan de élve, nyitott szemekkel, fején királyi koronával, egymasmellé helyezett lábakkal (tehát négy szöggel), kifizített karokkal, térden alul érő köntösben ábrázolták. E fölfogás mintegy realizálása volt a dogmaticus tételnek, miszerint az éretünk meghalt Isten fia, a Dávid nemzetségéből származó királyi sarj, legyőzte magát a halált! Giotto-tól kezdve a művészek eltértek e merev ábrázolási módtól. A Megváltó karjait lecsüngve, jobbra billent fejét töviskoronával, keskeny takaróval ágyéka körül, zárt szemekkel és — ami legjellemzőbb, — egymásra helyezett lábakkal állította elő a művész (tehát három szöggel erősíté a keresztre), ami által a merev testtartást kikerülte. Ime ezen feszületek mind e korból valók. Különösen csinos a 16. számú, mely Ipolyi püspök ur tulajdona. Talpát Vandrák budapesti bronzműves készítette Storno tervezete szerint.

E szekrény műtárgyain már feltűnik az ötvösművészet egy igen kiváló díszítési módja, a z o m á n c z. Az arany- és ezüst tárgyak nyugtalan csillogását mérsékelni és emellett változatosabb tenni az ötvösség e jeles ékítési módja volt hivatva. Hosszúra nyulna levelem, ha ennek korlátolt keretébe bele akarnám szorítani a zománcz-technika különféle ágait s azok elnevezéseit. Sokkal jobb lesz talán, ha magoknál a műtárgyaknál pár szóval nyomban fölemlitem a rajtok előforduló zománcznemet. Szekrényünk egyik előkelő műdarabja a Dávid királyt ábrázoló zománczos lap (53. sz.), mely Ipolyi Arnold püspök ur műgyűjteményéből való. Ugy látszik, valaha e lap nagyobb szabásu zománczos oltár részét képezhetette. Zománcza kivájt réz felületébe van beleeresztve, amit ez okból vájt vagy vésett alju zománcznak is szokás nevezni. Nyugaton, Francia- és Németországban és a Rajna vidékén volt divatos s hazájáról nyugati zománcznak, limoges-inak (Limoges városáról) vagy rajnainak is mondatik. Ilyen ékítési az a két vörösréz gyertyatartó (62. sz.), mely kiállításunk értékesebb darabjai közül való, szintén Ipolyi gyűjteményéből. Továbbá a püspökpálczák egyike (43.), míg a másik, görbületében az angyali üdvözlöt ábrázolja öntött és vésett műben.

A gyertyatartók lábait jellemzik a szörny-állatok, melyekben végződnek. Fényes példa erre a K á r á s z-féle (63. sz.) kristálygombbal és alakokkal, mely már az 1873. évi bécsi világkiállításon is közfelfűntetést keltett.

Csinosak itt az ereklyetartó-szekrényké (31, 32, 34. Ipolyi) és a zománczos t r i p t i c h o n, vagyis házioltárka (41. sz.), mely a muzeum tulajdona és a comicus a q u a m a n i l e-k, melyek szörny-állatokot ábrázolnak (54. sz. centaurus, hátán furulyázó alakkal, 48. sz. meglőtt szarvas, 46 és 56. sz. oroszlan stb.) s a pap kezeinek mosásánál voltak divatban. Sok néző elmosolyodik ezen szörny-állatok megpillantásakor, mert nem ismerik ma már symbolikus jelentésüket, melyek e néhány szóban foglalhatók össze: »még a gonosz szellemek is kénytelenek az Ur szolgálatára lenni és dicsőségét emelni!«

Dr. Cz—r.

RÖVID HIREK.

* **A király ö Felsége** a vasárnapi reggeli vonattal fővárosunkba érkezett s a déli órákban megtekintette az ötvösműkiállítást. Ö Felségét a nemzeti muzeum lépcsőinél a miniszterek, Ipolyi, Schlauch és Császka püspökök fogadták. A király hosszas időzött a kiállításon s nagy érdeklődéssel hallgatta Ipolyi püspök és Pulszky magyarázatait. Délután ö Felsége Gödöllőre utazott, hol néhány napot tölt.

* **Erzsébet főhercegnő**, néhai József főherceg, Magyarország nádorának leánya, ki a múlt héten pár napot fővárosunkban időzött, a braganzai hercegnő kíséretében múlt hó 26-ikán dél előtt a budai kir. palotába hajtatott. A fejedelmi vendégek legelőször is az udvari kápolnát tekinték meg, ahol őket Maszlaghy Ferencz prépost fogadta. A főhercegnők mindenekelőtt sz. István jobbját szemlélték meg s rövid ima végeztével a palota termeit látogatták meg, onnét a kir. parkba távoztak. Ő fenségeik megtekintették az ötvösműkiállítás is és meglátogatták a színházat. Innét Fiuméba utaztak. A múlt héten itt volt Károly Lajos főherceg ő fensége is nejével Mária Terézia főhercegnővel.

* **Egyházi kinevezés.** Kavulák János berzencei plébános a veszprémi káptalan tiszteletbeli kanonokjává nevezetett ki.

* **Somogyi Károly** esztergomi apát-kanonok, ki Szeged városának már egy nagyértékű könyvtárt adományozott, újabban ismét egy nagyszerű alapítvánnyal lepte meg Szegedet. Kijelentette ugyanis Szabados szegedvárosi tanácsos és Szluha főkapitány előtt, hogy kilenczvenezer arany frank alapítványt kész letenni egy Szegeden felállítandó szeretetház javára oly kikötéssel, hogy annak kamatai a város által építendő szeretetház fenntartására fordíttassanak. Az alapítvány kezelésére nézve a nagylelkű adományozó már kész tervet mutatott be.

* **A Deák-mausoleum** oltára, mely a bejárattal szemközi fülkében fog felállíttatni, tiszta fehér carrarai márványból fog készülni, a márványkeresztben a Megváltó bronzalakjával és az oltár alsó homloklapján a Szentlélekkel. A kriptá fölé jövő zárlap mintegy három láb magas lesz és szintén bronzból fog öntetni. Felső lapján Deák relief arczképével és a feliratokkal, míg oldalait Magyarország összes megyéinek czimerei fogják körülvenni.

* **Török emlék a Sz. István-templomban.** Bécs város visszafoglalása emlékére a Szt. István-templomban azon torony alatt, melyből Starhemberg gróf az ostromot figyelemmel kísérte, emléket fognak fölállítani, s erre a király már külön engedélyt is adott. Ez engedély alapján már meg is jelent a fölhívás adakozásra, s ez alatt elsősül szerepel Ganglbauer hercegrészek.

* **Szolcsányi Gyula** egri könyvtáros ellen az »A tisztaeszélári vértanu-leány« című röpirat miatt a kir. főügyészség annak idején tudvalevőleg vádat emelt, ez ügyben azonban a további eljárást megszüntette, minél fogva a budapesti kir. törvényszék mint sajtóbírótság a zár alá vett példányok visszaadását elrendelte.

* **A »Jó szó a magyar nép számára«** című füzetekre való megrendeléseket (egy példány 3 kr.) nem Egerbe, hanem Budapestre a Müller és Belányi-féle könyvkötészetnek (V. ker. Dorottya-utca 10. sz.) kérem küldeni. **A »Jó szó« szerzője.**

* **Földrengés Szlavoniában.** Szlavonia nagy részében múlt hó 24-ikén este 9 órakor erős földrengést észleltek, melytől Diakovár városa szenvedett legtöbbet. — A rengések tíz-tíz másodpercig tartottak; földalatti moraj is hallatszott, mely eltartott hajnali fél 4 óráig. Diakováron egy ház sem maradt sértetlenül. Legtöbbet szenvedtek a plébánia- és az alispánsági épület.

* **A helsingforszi »Finn-Ugor Társaság«** múlt hó 22-ikén tartott gyűlésében négy magyar nyelvtudóst választott tagjai sorába, nevezetesen Hunfalvy Pált és Budenz Józsefet tiszteletbeli, Barna Ferdinándot és dr. Szinnyey Józsefet pedig levelező tagokul.

— **Érdemelt elismerés.** A hasonszenvi gyógyszerek Moll A. cs. kir. udvari szállítótól Bécsben, valamint a mai számunkban hirdetett házi gyógytárak jogosan örvendenek a hasonszenvi barátainál általános elismerésnek.

IRODALOM.

— **Könyvjelentés.** Különféle akadályok, legkivált pedig terjedelme miatt csak most jött ki sajtó alól következő munkám: **»Elmélkedések Krisztus szenvedése s halála fölött, a nagybőjt minden napjára.«** Hevenesi Gábor jezsuita latin munkája után. Tartalma: a nagybőjt minden napjára az olvasmány, evangéliom, ezek magyarázata, az egyház könyörgése, négy pontból álló elmélkedés, fohászok, 12 nagybőjti ének, litánia Krisztus kinszenvedéséről imádsággal, a lélek fölemelkedése Istenéhez, mindennapi imádság. 452 lap. Ara 1 forint, vagy négy intentio.

Legközelebb megjelent:

A három vándor vagyis a hit. Elbeszélés a ker. ifjúság és nép számára. 96 lap. Ara 25 kr. vagy egy intentio. t. megrendelőnek mind a két munkát bérmentve küldöm meg. **Zsám bék** Buda mellett, márczius 28. 1884. **Huszár Károly** eszperes plébános.

— **A népoktatási ügy Magyarországon a múlt és jelen időben.** Irta Oltványi Pál, prépost, pápai kamarás. Szeged, 1884. Endrényi Lajos és társa könyvkereskedésében. VIII. 228. l. ára 1 frt.

A fáradhatatlan szerző, kinek ez már tizedik önálló műve, tehetőségeinek és szorgalmának újabb gyümölcseivel lép fel a fenjelzett munkában. Negyven évig fáradozott a tanügy terén és jelenleg is a szegedi apáczá-iskolák igazgatója és mint ilyen csakugyan hivatva van szakszerű ítéletet mondani népoktatási ügyünkről. Teszi ezt őszinte módon, ép úgy feltárván az 1868- és 1876. törvények árnyoldalait és veszélyes eredményeit, mint elismervén ama előnyöket és nyereseményeket, melyek újabb időben a tanügy terén feljegyezhetők. Határozottan foglal állást a felekezeti iskolák mellett, éles bírálat alá vévén az újabb intézkedéseket. Élénk a nyelvezete, olykor széles az előadása. A multról aránylag keveset mond. Ki jelenlegi népoktatási ügyünket tüzetesen ismerni akarja, annak Oltványi prépost munkája igen ajánlható. Azért fel is hívjuk reá t. olvasóink pártoló figyelmét.

— **A megrögzött Majmonides deliriuma.** (Hiteles zsidókáté.) Irta Zimándy Ignác. Budapest, 1884. 516. l. ára 2 frt. Kapható a Hunyadi Mátvás intézetben (Budapest, Zöldfa-utca 43. sz.) és a szerzőnél (Törökbálinton, Pest megye.)

A törökbálinti plébános ur ismeretes mint tevékeny író. Legújabb műve, tudunkkal a legterjedelmesebb, a fenti czim alatt a talmudszidó hitágazatokat, imákat és vallásos szertartásokat tartalmazza. Forrásul »Eisenmenger Entdecktes Judenthum« című művét használta. Zimándy munkájának legnagyobb része (130—480. l.) kalászat a történelem mezejéről Krisztus Urunk idejétől a tiszta-eszlári rituális gyilkosság történetéig. Számítalan esetet hoz ebben fel a rituális gyilkosság mellett. Nyelvezete éles, olykor szenvedélyes. Többször hangsúlyozza, hogy csak a keresztények védelme és nem a zsidók üldözése vezeti tollát. A szerző munkáját: »a szégyenletes tapasztés és tétlen közönyösség elleneinek, a serény keresztény irányu munkásság, haladás s ezen alapuló valódi keresztény műveltség pártolónak« hódoló tisztelettel ajánlja.

— **A »Magyar Háziasszony.«** Az e czim alatt Budapesten megjelenő háztartási, gazdasági és szépirodalmi hetilapnak, mely a magyar gazdasszonyok országos egyletének hivatalos közlönye. — előfizetési ára egy évre 6 frt, fél évre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. Előfizethetni legcélszerűbben postautalvány által a »Magyar Háziasszony« kiadóhivatalához Budapesten Váci-körut 20. — Mutatványszámok ingyen küldetnek, mindazoknak, kik eziránt a kiadóhivatalhoz fordulnak.

— **Az »Ezeregy Éjszaka«** új teljes kiadásban jelenik meg Nádor Kálmánnál, melyből a 2. füzet küldetett be hozzánk. Ez a 8-ik éjszakától a 14-ikig terjed s kiállításra csinos, ára 25 kr. Előfizetés után is megszerezhető a mű: 10 füzetenként 2 frt 50 kr-ával; az egész mintegy 36 füzetből fog állani.

— **Az »Isten igéje szent beszédekben«** című egyházi-szónoklati folyóirat 4. füzeté megjelent s öt szent beszédet tartalmaz, névszerint: gyümölcsező Boldogasszonynapra, nagypéntekre, husvét napra, husvét hétfőre és husvét utáni I. vasárnapra.

— **Effigies et vitae maximorum pontificum a S. Petro ad Leonem XIII.** (Auctore Aloysio Tripepi). Hoc opus latine scriptum (Junio proximo incipiente) Romae prodibit et 34 fasciculos, in octavo, complectietur. Dominico quoque die fasciculus vulgabitur 32 paginis constans in elegantissima editione, octo vitae et octo effigies in xylographia, comprehendens. Pretium associationis integro operi (post apparitionem primi fasciculi solvendum) ad Libellas vel Francos 15 reducitur pro Europa tota. Si quis nomen operi aquirendo dare cupit, cartula postali, nomen cognomen et domicilium suum mittat, hac superscriptione: **Libreria Aureliana (Italia) Roma.** Respondentes latine scribere rogantur.

Társulati Értesítő.

A Szent-István-Társulat márcz. 27-ikén tartott vál. ülése.

Elnökök: gróf Károlyi Sándor, gróf Apponyi Albert elnökök és dr. Tárkányi Béla apát-kanonok, társ. alelnök.

Gróf Károlyi Sándor elnök a maga s elnöktársa nevében üdvözölte a választmányt, melynek, elnöki teendőiben szíves támogatását, s legalább kezdetben netán előfordulható tájékoztatásuk iránti szíves elnézését kérte.

Az idei közgyűlés több, eléje terjesztett tárgy elintézését a közelebbi választmányi ülésre hagyván, ez mai napon leginkább a közgyűlésileg hozzá utasított ügyek elintézésével foglalkozott.

Ezen ügyeket megelőzőleg dr. Tárkányi Béla apát-kanonok, társulati alelnök indítványozta, hogy a dicsőült gróf Károlyi István iránti kegyelet kifejezésül (miután e felelhetlen gróf-elnökének már két arcképét bírja, egyikét olajfestésben, másodikat Haynald Lajos bibornok-érsek emlékbeszédében) szerezzék meg a harmadik arcképet is, melylyel a nemes gróf emlékeztető a m. t. Akadémiában rajzolta Ipolyi Arnold püspök, — az elnökség útján fölkérve az akadémiát, engedje meg, hogy e jeles emlékbeszédet a társulat is kiadhassa s a dicsőült elnök arcképével s névalírásával ossza ki tagjainak. — A választmány helyesléssel fogadván az indítványt, annak foganatosításával az elnökséget bízta meg.

Társ. alelnök azután előadta, hogy sokoldalú sürgetés folytán a társulat kiadásában a kath. népiskolák számára kiadott olvasókönyvek az újabb követelmények szerint át levén dolgozandók, a mult választmány ezt sanctio végett a közgyűlés elé kívánta terjeszteni: ez azonban a hivatalos előterjesztéseket fölolvastatknak tekintette. Társ. alelnök fölolvasta körgyűlési előterjesztése azon részét, melyben az olvasókönyvek át dolgozására s újabb kiadására vonatkozó részletes jelentést: ami helyeslő tudomásul vétetett.

A közgyűlés megbízásából tárgyalás alá vétetett a második pályadíj odaítélése, melyre dr. Tárkányi Béla apát-kanonok, társ. alelnök, a közgyűlésen 25 db aranyat tűzött ki: e díjra a bírálók a »Credo« jelígejt tartották érdemesnek. A »Credo« jelíges pályamű szerzője fölhivatik, hogy ha jelíges levelének fölbontásába beleegyeznek, erről minél előbb a társ. igazgatóságot tudósítsa.

Dr. Tárkányi Béla apát-kanonok, társ. alelnök az általa pártolásba vett egyháztörténelmi mű folytatásaul most ismét száz db. aranyat tűzött ki ily műre: Adassék elő művelt nagy közönségünk számára, újabb kutfői alapos vizsgálatok nyomán, a kereszténység története Magyarországon szent László király halálától az Arpád-házi királyok kihaltáig.

A pályaművek idegen kézzel tisztán írva, lapszámozva és fűzve, a szerző nevét rejtő jelmondatos levél kíséretében az 1885-ik évi október végeig a Szent-István-Társulat igazgatóságához lesznek intézendők. A pályázat eredménye az 1886. évi közgyűlésen fog kihirdettni. A szabályszerű bírálat után lehetőleg a bsolut-becsünek ítélt munka a Sz.-István-Társulat tulajdonává lesz és tagilletményül fog kiadni.

Az 1882-ki közgyűlés határozata folytán a társulat kiadványai a vatikáni könyvtár számára följánlatván, mely-

ket a pápa Ő szentsége kegyesen fogadott, — az azóta megjelent kötetek szintén megküldetni rendeltettek a szokásos ezer lira Péter-fillér kíséretében.

A titkár jelentette, miszerint az utolsó választmányi gyűlés óta a következő tagok léptek a társulatba. Alapítótagokká lettek: Zsendovics József cz. prépost, egri kanonok, ifj. gróf Eszterházy Miklós Mór; rendes tagok: Homicsko Sándor nyug. pénzügyi titkár, Szieger Antal, Csóka József, Gusich Lajos, Huber Dénes, Tolnay Miklós győri kisköznevelési növendékpapok, Szabó István budabicskei r. kath. tanító; összesen 2 alapító és 7 rendes tag.

Cselka Nándor prépost, óbudai plébános bejelentette Mendl István gyárostri alapítótagnak s nevében a 105 forint alapítói díjat átadta a titkárnak.

Novák Lajos kir. főgymnas. tanár rendes tagokul bejelentette dr. Schwicker Henrik és dr. Layer Antal főgymnas. tanárokat.

A kalocsai főegyházmegyei hivatal »A kath. iskola ügy Magyarországon« című munka II. kötetének, Oltványi Pál prépost pápai kamarás »A népoktatási ügy Magyarországon a mult jelen időben« című munkájának egy példányával kedveskedtek a társulat könyvtárának. A választmány a becses ajándékokat köszönettel fogadta.

Bemutatott Székesfehérvár szabad kir. város közönségének márczius 10-ikén kelt levele, melyben meghívja a Szent-István-Társulat igazgatóságát Horváth István történettudós születésének évszázados ünnepére, 1884. május 11-ikén. A választmány a meghívást köszönettel fogadta.

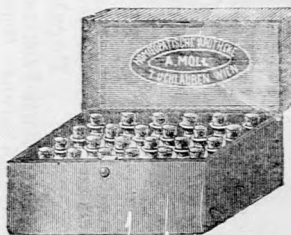
A pozsony-szent-györgyi r. kath. iskolai s ifjusági, a kaáli, erdélyegyházmegyei, r. kath. nép- és iskolai könyvtárak, a tirgovesti (Romania) r. kath. hitközség részére különféle olvasó és elemi tankönyvek adományoztak.

A magyar iskola-egyesület részére egy péld. Egyet. magy. Encyclopaedia szavaztatott meg, továbbá elhatározta a választmány, hogy az iskola-egyesületnek a társulat kiadványainál azon szálalékok adja, melyekben a könyvkereskedőket részesíti.

Gróf Károlyi Sándor elnök előadván, miszerint a bibornok hg-primás ő eminenciája azon óhaját fejezte ki előtte, hogy a Szent-István-Társulat irodalmi működésébe fölelje a nép szellemi szükségleteit is, s ez irányban czélszerűnek tartaná első sorban a társulat által kiadott naptár kibővítését, mely által legeredményesebben lehetne hatni a népre úgy vallási, mint közművelődési tekintetben. A választmány megbizta dr. Tárkányi Béla alelnököt, hogy erre vonatkozólag, ő eminenciája óhajának megfelelőleg, concret tervet készítsen s terjesztszen a legközelebbi választmányi gyűlés elé, hogy annak alapján az eszmét behatóan tárgyalva, ezen ügyben végleges határozatot hozni lehessen.

A jegyzőkönyv hitelesítésére Márkus Gyula apát-kanonok és Rudnyán szky Ferenc ügyvéd kértettek föl.

Hasonszenvi házi gyógyszertár

24 hasonszenvi
gyógyszerrel
ára 8 frt.

Utastás ehhez a
hasonszenvi há-
zi orvos, dr. J.
Patzaktól,
ára kötvé 60 kr.

Szállítás postautánvét mellett

MOLL A.

gyógyszerész és cs. k. udv. szállító, Bécs, I.
Tuchlauben Nro 2.

Kimerítő képes árjegyzék hasonszenvi gyógyszerekről, házi
gyógyszertárakról s az idevágó irodalom, kívánatra ingyen és
(1-5) bérmentve áll rendelkezésre. 81

